

Krizový plán

1. Záškoláctví
2. Návykové látky
3. Tabákové výrobky
4. Alkohol
5. Omamné a psychotropní látky
6. Poruchy příjmu potravy
7. Krádeže a vandalismus
8. Netolismus
9. Kyberšikana
10. Agrese
11. Sebeпоškozování
12. Sebevražedné chování
13. Násilí páchané na dětech
14. Šikana

Krizový plán školy (KPŠ) slouží k řešení rizikových situací ve škole. Plán je uložen ve sborovně školy. KPŠ poskytuje pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům základní informace při řešení rizikového chování.

Zákonní zástupci žáků jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí. Věnujeme zvýšenou pozornost jakýmkoli změnám v chování či prospěchu, které se vyskytnou. Pokud se při řešení krizové situace zákonný zástupce nemůže dostavit do školy ještě týž den, podáváme pouze základní informaci a domlouváme termín společného setkání.

V případě krizové situace smí pedagogičtí pracovníci i žáci použít mobilní telefon při vyučovací hodině pro přivolání pomoci.

Pokud je do školy přivolána Policie, podá škola písemnou žádost o vyrozumění. Je vhodné toto uvést do zápisu PČR – „Přeji si být informován o výsledku šetření v této záležitosti“. V ostatních případech je škola pouze oznamovatelem.

1. Záškoláctví

Jedná se o neomluvenou nepřítomnost žáka ve škole, a to i opakovaná, která je způsobena zpravidla úmyslně žákem nebo osobami odpovědnými za jeho výchovu, trvá obvykle po celý vyučovací den, případně po určité části vyučování.

Záškoláctví pravé – žák do školy nedorazí, ačkoli rodiče si myslí, že do školy šel a účastnil se vyučování.

Záškoláctví skryté – žák do školy nedorazí, a to s vědomím rodičů.

Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.

Předcházení záškoláctví: zajistit žákům přátelské a stimulační prostředí pro výchovu a vzdělávání, jasně stanovit pravidla, jejichž dodržování bude po žácích vyžadováno. Pravidla stanovíme na začátku školního roku. Na prvních třídních schůzkách nového školního roku probíhá setkání třídního učitele se zákonnými zástupci žáků, kde jsou zákonní zástupci informováni o organizaci školního roku, způsobu omlouvání a konkrétním průběhu vzdělávání, informace o poradenských službách poskytovaných školou a poradenskými zařízeními. Zákonní zástupci jsou seznámeni se školním řádem.

Škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci ošetřujícím lékařem žáka, a to pouze jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem. Důvody nepřítomnosti žáka ve škole tedy nedokládá lékař, stejně tak neomlouvá jeho nepřítomnost.

Postup při neomluvené absenci: o neomluvené nebo zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovného poradce a školního metodika prevence.

Neomluvenou absenci do součtu 10 hodin řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnosti stanovené zákonem. Třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání bude proveden zápis, jehož součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Obě strany zápis podepíší.

Pokud má žák 1. stupně víc než 10 neomluvených hodin a žák 2. stupně a střední školy víc než 12 neomluvených hodin, svolává ředitel školy výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

2. Návykové látky

a) Ve školním řádu je uveden zákaz nošení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek v areálu školy včetně sankcí, které z porušení tohoto zákazu vyplývají.

b) Zajistí-li pedagog podezřelou látku, vloží látku za použití gumových rukavic za přítomnosti dalšího člena pedagogického sboru do obálky nebo na čistý papír, napíše datum, čas a místo zajištění látky. Obálku přelepí a opatří razítkem školy a uschová v ředitelně školy. Neprodleně je informována policie. Identifikaci provede vždy policie, nikoli zaměstnanec školy. Pokud je zajištěna podezřelá látka u žáka, který jeví známky otravy, předá se látka stejným způsobem uložená přivolanému lékaři.

c) V případě ohrožení zdraví žáka v důsledku podezření na požití omamné látky se postupuje následovně: Žák jevící příznaky užití omamné látky je odveden ze třídy do místnosti, kde zůstane po dobu, než si pro něj přijdou rodiče nebo lékařská služba. Po tuto dobu musí být samozřejmě zajištěn dozor. Škola kontaktuje bezodkladně rodiče žáka nebo jeho zákonného zástupce o blíže nespecifikovaných zdravotních potížích žáka, rodiče jsou vyzváni k tomu, aby si žáka co nejdříve vyzvedli ze školy, neboť je nutné lékařské vyšetření žáka.

d) Pokud si rodič přijde do školy pro žáka, je seznámen se zdravotními potížemi (mohou to být dechové obtíže, zúžené zornice apod.) a vyzván k návštěvě lékaře. Rovněž je informován o možnostech využití výchovné pomoci odborníků na specializovaných pracovištích – PPP a SVP.

e) Pokud si rodič do školy pro žáka nepřijde, škola přivolá lékařskou službu a rodiče o postupu školy předem informuje. Škola vyhotoví zápis průběhu celého případu a stanoví další postup.

V případě, že je orientační vyšetření odmítnuto nebo takové vyšetření nelze provést nebo úspěšně dokončit, provede se odborné lékařské vyšetření. Pokud je odborné lékařské vyšetření odmítnuto, hledí se na ni, jako by byla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Orientační vyšetření (alkohol-tester, test na návykové látky – ze slin nebo potu). Police provádí na místě (ve škole za přítomnosti pedagoga), výsledek sděluje škole hned na místě.

f) Proběhne třídní schůzka rodičů, kde jsou zúčastnění seznámeni s účinky a příznaky užití návykových látek žákem, s postupem školy při řešení možných případů, s možnostmi práce s rizikovými třídami i s preventivními činnostmi. Rodiče jsou vybídnuti ke spolupráci při výskytu sociálně nežádoucího chování, jsou seznámeni s náplní práce a konzultačními hodinami výchovného poradce a školního metodika prevence. Jsou seznámeni s tím že: žák pod vlivem návykové látky ve škole porušuje vnitřní řád školy. (viz. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č. j. 14 514/2000-51, Věstník MŠMT sešit 10/2000).

g) Žák, který prokazatelně zneužíval omamnou látku v areálu školy a tím porušil řád školy, bude kázeňsky potrestán dle školního řádu. Rodiče jsou pozváni do školy a seznámeni se všemi skutečnostmi případu, porušením řádu školy a návrhem výchovného opatření.

3. Tabákové výrobky

Konzumace tabákových výrobků ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Pedagogický pracovník o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.
- Při porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
- V závažných případech, a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte.
- Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce tímto stanovené školním řádem.

4. Alkohol

Konzumace alkoholu ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.
- Je-li žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně právní ochrany dítěte vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
- Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
- Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

Nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

- Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- Zpracují stručný záznam o události s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal).
V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka. V případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, vyrozumí i orgán sociálně právní ochrany dítěte.
- V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

5. Omamné a psychotropní látky /OPL/

Konzumace OPL ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně podle dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
8. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů.

9. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
10. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
11. V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
12. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
13. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
14. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- o nález ihned uvědomí vedení školy.
- za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nález. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
- o nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- o nález sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupkyně.

V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

- Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
- Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

6. Poruchy příjmu potravy

Mezi poruchy příjmu potravy patří mentální anorexie (úmyslné a přehnané snižování hmotnosti) a bulimie opakované záchvaty přejídání s přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti (přísné diety, hladovky, používání projímadel, zvracení...).

Pokud má pedagogický pracovník podezření na poruchy příjmu potravy u žáka, oznámí tuto skutečnost školnímu metodikovi prevence a třídnímu učiteli. Žáka sledujeme a v případě podezření kontaktujeme zákonného zástupce s doporučením navštívit odborníka (lékaře či psychologa). Ředitel školy kontaktuje pediatra, při nečinnosti zákonných zástupců kontaktuje ředitel školy OSPOD.

7. Krádeže, vandalismus

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem. O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení. Informovat PČR i v případě, že se jedná o přestupek. Policie vyhodnocuje, zda se jedná o přestupek či trestný čin a přestupky předává ke správnímu řízení OÚ ORP. Policie může mít žáka již v evidenci z důvodu jiného přestupku/trestného činu. Opakovaný přestupek je již trestným činem.

Jak postupovat preventivně proti vandalism. Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody. Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

8. Netolismus

Jedná se o závislost na tzv. virtuálních drogách (počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.

Žáci jsou seznámeni s nástrahami těchto projevů rizikového chování. Při podezření informujeme zákonné zástupce. Škola má zabezpečený internet a jasná pravidla pro používání informačních technologií. Má-li pedagogický pracovník důvodné podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin (krádež, podvod, ublížení na zdraví atp.), měl by o této situaci informovat ředitele školy a v koordinaci s pracovníky školního poradenského pracoviště zvolit vhodný postup vyšetření události. O tomto postupu by měl být vyhotoven písemný zápis.

9. Kyberšikana

V případě zjištění kyberšikany nebo podezření na kyberšikanu je nutné zjistit všechny skutečnosti související s útokem. A to i útoky staršího data, které byly nebo mohly být zjištěny ve škole. Je potřeba zjistit agresora/y útoku.

Pedagogický pracovník zajistí všechny dostupné důkazy kyberšikany (obrázky, print screen, emaily, chaty, fotografie, nahrávky,...) Pohovor s obětí a s případnými svědky je veden tak, aby jim bylo zajištěno bezpečí. Nekonfrontuje se oběť a agresor. Při závažnější

Při kyberšikaně je vhodné zajistit oběti pomoc psychologa. S případem jsou seznámeni zákonní zástupci oběti.

Po shromáždění důkazů následuje rozhovor s agresorem, je mu sdělen závěr šetření a následné kázeňské řešení. Škola informuje zákonné zástupce agresora na výchovné komisi. U závažné formy kyberšikany je informována Policie ČR.

10. Agrese

Častým jevem je verbální agrese. Při tomto chování je nutné vyjádřit nesouhlas a toto chování odmítnout, jedná se o nepřijatelné chování. Snažíme se o posilování dobrých vztahů ve třídě, ve škole i mimo školu podporou zdravého klima.

Na začátku školního roku stanovíme společně se žáky pravidla třídy s požadavkem slušného vyjadřování a chování. Mladší žáky opravujeme a dáváme najevo, že užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné.

Pokud žákovo chování a jednání ohrožuje bezpečnost a zdraví jeho, ostatních žáků, vyučujících, zaměstnanců školy, jiných osob, je škola povinna uvědomit zákonného zástupce případně doporučit odbornou péči.

Rizikové chování žáků a žáků s PAS

situace vznikají v důsledku nepochopení aktuální potřeby žáka, neuspokojení potřeb, přetížení z psychicky vyčerpávající situace, nadměrný hluk, reakce spolužáků, atp.

Jak předcházet rizikovému chování

- jasné instrukce, předcházení nečekaným situacím, příprava na nové situace
- jasná a konkrétní motivace
- pravidlo vyšší míry tolerance
- pravidlo důslednosti, je-li nutné změnit původně nastavený postup, jasně vysvětlíme, proč ke změně dochází, je vhodné podpořit vizualizovanou informací
- vizuální podpora (vysvětlivky, procesní schémata, rozkreslené postupy činnosti, atd. Dodržujeme principy strukturovaného vyučování
- komunikovat pomalu, kratší a srozumitelné věty
- vyvážené střídání činností, relaxace

Snažíme se zajistit bezpečí žákům – odchod agresivního žáka ze třídy nebo odchod spolužáků ze třídy. Z dosahu odstraníme nebezpečné předměty, mluvíme klidným hlasem. Pokud to jde, přivoláme dalšího dospělého. Vždy je nutné dbát na bezpečnost všech zúčastněných. V případě, že se nám nedaří žáka uklidnit a afekt stále trvá kontaktujeme zákonné zástupce, popř. ZZS, ve zvlášť závažných případech i Policii.

Rizikové chování při školních akcích

Pedagogičtí pracovníci chrání bezpečí a zdraví žáka. Seznamíme žáky s plánovanými změnami v dostatečném předstihu. Dbáme na dostatečné personální zabezpečení. V situacích mimo budovu školy je nutné zohlednit specifické projevy žáků s mentálním postižením a žáků s PAS. V případě krizové situace zajistíme bezpečí ostatním žákům, žáka v afektu uklidňujeme, snažíme se zablokovat přístup k nebezpečným místům

11. Sebepoškozování

Sebepoškozování zahrnuje různé formy záměrného ubližování si a zraňování vlastního těla, aniž by toto jednání vědomě sledovalo záměr ukončit život. Spouštěcím momentem bývají zejména silnější emoce, především úzkost, hněv, pocity viny, vnitřní zmatek, chaos či jiné nepříjemné duševní stavy. Mezi nejčastější formy patří různé podoby řezání se ostrými předměty či pálení se, typicky na zápěstí či předloktí, ovšem setkáváme se s řeznými ranami i na jiných částech těla – v oblasti nohou (včetně kotníků, lýtek, stehen), ale také například na prsou, dále škrábání až drásání kůže, vytrhávání si vlasů, okusování nehtů a lůžek až do krve aj.

Snažíme se:

- zabránit žákovi v činnosti, popř. poskytnout první pomoc
- zajistit odvod žáka do místnosti, kde zůstane po dobu, než si pro něj přijedou zákonní zástupci, případně lékařská služba. Po celou dobu je zajistěn nad žákem dohled, hovořit klidným hlasem a žáka uklidňovat
- neprodleně informovat vedení školy a zákonné zástupce
- nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, seznámit zákonné zástupce se vzniklou situací a navrhnout návštěvu specialistů (Linka důvěry, Krizová centra, Pedagogickopsychologická poradna, psychiatrická a psychologická ambulance).

Doporučený postup při zjištění sebepoškození

Pohovor se žákem provede pedagogický pracovník, metodik prevence, výchovný poradce.

Pohovor se zákonným zástupcem je řešen v rámci školy. Cílem je stanovit společný postup při řešení problému. V případě neúspěšného řešení je záležitost postoupena dalším orgánům (OSPOD, PPP, SPC).

12. Sebevražedné chování

Sebevražda nebývá jednorázovou záležitostí, jde o dlouhodobý proces s určitým vývojem, který zahrnuje širokou škálu sebevražedného jednání. Člověk má sebevražedné myšlenky, které se mohou prohlubovat do sebevražedných tendencí, promýšlení plánu, jak si vzít život, až k samotnému rozhodnutí život ukončit (sebevražedný pokus, sebevražda). Ve většině případů se nedá říct, že by sebevražda byla zapříčiněna jediným důvodem, ale spíše jde o jejich kombinaci. Na pozadí většinou figurují určité rizikové faktory, které mohou pak být zesíleny náročnou vnější událostí.

Změny v chování: samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem, zhoršený školní prospěch, rizikové chování (např. užívání návykových látek), potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách), potíže ve vztazích, zanedbávání svého vzhledu, sebepoškození, zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života, vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)

V prožívání: náhlé změny nálad, dlouhodobý smutek, plačtivost, zvýšená úzkostnost, podrážděnost, výbuchy vzteku, vyčerpanost, apatie, pasivita, nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci: ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít o Příklad/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a, vyjádření beznaděje o Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl, vyjádření toho, že je všem na obtíž o Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a, psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy, loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou.

Prevenční sebevražednosti:

- zařazování programů podporujících duševní pohodu žáků, pozitivní klima a atmosféra – škola má být bezpečným místem, které je přijímající a otevřené
- dostupnost informací – ve škole jsou dostupné informace o možné pomoci (nástěnka s letáčky, kde hledat pomoc, výchovná poradkyně, metodik prevence)

Pedagog může být nejvýznamnější dospělou osobou, který k němu může chovat velkou důvěru, aniž by o tom věděl. Pokud se žák svěřil pedagogovi se svými sebevražednými myšlenkami, přímo si tím říká o pomoc.

Pokud má pedagog podezření či informace o tom, že žák má myšlenky na sebevraždu, je v první řadě potřeba pracovat se s sebou. Pro většinu lidí je rozhovor o sebevraždě nekomfortní, je vhodné se na takový rozhovor vnitřně naladit. Téma je potřeba brát vždy vážně a nebagatelizovat jej. Je vhodné žáka s jeho myšlenkami přijmout. To

znamená nesoudit, netrestat a nevyvolávat pocity viny (To bys přece svým rodičům neudělal), stejně tak se nesnažit žákovi předestřít věci, které by určitě měl nebo neměl dělat (Běž si zaběhat, přijdeš na jiné myšlenky), a netlačit na něj. Situaci by pedagog neměl řešit sám a měl by se snažit předejít případnému zděšení, fascinaci tématem či panice. Je vhodné, když takový rozhovor vede pedagog, který má s žákem dobrý vztah a také jeho důvěru. Je potřeba na něj mít dostatek času a vhodný prostor, tzn. rozhovor vedeme ideálně pouze ve dvou, bez přítomnosti dalších žáků, a v klidném, bezpečném prostředí. Pokud se žák chystá říct informace o sebevraždě před vrstevníky, je lepší ho jemně přerušit a pokračovat v rozhovoru hned, ale o samotě, mimo zbylé žáky. Pokud má pedagog možnost, může dopředu takový rozhovor konzultovat např. s kolegy ze školního poradenského pracoviště a připravit se na něj (případně celý rozhovor přenechat na nich). Cílem rozhovoru je vyjádřit zájem o žáka (Zajímá mě, jak se ti daří, co teď prožíváš) a ukázat žákovi, že existuje pomoc. Vedení podpůrného rozhovoru - v první části jde o navázání kontaktu, tzn. běžný začátek rozhovoru, kde vyjadřujeme zájem o žáka: např. Můžu s tebou chvíli mluvit? Mám pocit, že se v poslední době trápíš...Mám o tebe strach... Vidím, že se v poslední době straníš ostatních... Pozoruji na tobě změny v poslední době... neděje se něco? Pojdme si popovídat... Druhá část rozhovoru obsahuje specificky zaměřené otázky, např.: Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš... chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně? Slyšel jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel...)

Pokud žák neodpovídá a nechce mluvit, zeptáme se, zda není ve škole někdo jiný, s kým by mluvil radši. Obvykle žáci mají tendenci se svěřit pedagogům, se kterými mají dobrý vztah či je baví jejich předmět, pro některé žáky je ale nejlepší volbou naopak pedagog, kterého znají, je laskavý, ale přímo je neučí. Do rozhovoru o sebevraždě patří i ticho, není třeba se ho bát, ač může být nepříjemné. Žáci nejvíce potřebují cítit, že jim někdo naslouchá a že nejsou v situaci sami. Zásadní je neslibovat žákovi naprostou důvěrnost informací (slibuji, že to zůstane mezi námi), i když si pedagog musí být vědom citlivosti údajů, které mu žák sděluje. Slíbení důvěrnosti a její následné prolomení mohou žáci vnímat jako zásadní narušení důvěry. Pedagog tedy nejedná za zády žáka, ale domlouvá se společně s ním na dalším postupu tak, aby situace byla bezpečná a žák měl stále možnost nějaké kontroly.

Při komunikaci se zákonnými zástupci: představit se a svoji pozici ve škole, nabídnout pomocnou ruku v řešení situace, rozhovor v duchu partnerství, informovat o pozorovaném chování a fungování žáka, vysvětlit, že informace o stavu žáku budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy, nabídnout pomoc, domluvit schůzku (za přítomnosti třídního učitele, školního psychologa/ metodika prevence, příp. i ředitele, udělat zápis z domluvy).

Střední až vysoké riziko – suicidální tendence

Ve chvíli, kdy má žák naplánovaný způsob, místo a datum sebevraždy, je ve vysokém riziku a v dané situaci je vhodné učinit následující kroky:

- jeden pedagog zůstává s žákem a nenechává ho o samotě (ideální je, když je pedagog stejného pohlaví jako žák, aby s ním případně mohl i na toaletu)
- vhodný je podpůrný empatický rozhovor, vysvětlit, že budou kontaktováni jeho zákonní zástupci
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která pomůže situaci řešit a která volá zákonným zástupcům a informuje je o situaci a domlouvá se na dalších krocích (včetně příjezdu do školy)
- předat zákonným zástupcům kontakty na odbornou pomoc.

První dospělý, který žáka najde, by měl:

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc
- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě
- zavolat Rychlou záchrannou službu (155)
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit
- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci

Po situaci by měl pedagog vytvořit zápis o situaci a informovat ředitele školy, příp. ředitelem dalšího pověřeného

pracovníka. V jakémkoliv případě je potřeba žáka průběžně sledovat a spolupracovat s rodinou. Je potřeba si všimnout, jak žák tráví čas ve škole (zda je mezi lidmi, či se kolektivu straní), jakou má náladu, jak působí, jak se zapojuje, ale i např. to, kolik času tráví na záchodě během vyučování (z důvodu rizika příp. sebepoškozování) či zda např. nechýbí ve škole, když nemá nahlášenou absenci. V takovém případě je potřeba okamžitě volat zákonným zástupcům. Je také vhodné, aby pedagogové byli k žákovi shovívaví a netlačili na něj, co se týče výkonu ve škole.

Postvence jsou kroky a postupy, které následují po dokonané sebevraždě. Cílem je poskytnout žákům podporu, pomoci jim pracovat s jejich emocemi, znovu nastolit zdravou atmosféru a minimalizovat riziko rozšíření sebevražedného jednání či jeho nápodoby. Postvenci může zajišťovat školní poradenské pracoviště, pedagogickopsychologická poradna či externí organizace. Poradna Vigvam Podpora pro rodiny, které zasáhla smrt blízkého, nabízí školám konzultace, vzdělávání a intervenci ve škole v případě úmrtí. Web: <https://poradna-vigvam.cz/>.

13. Násilí páchané na dětech

Domácí násilí řadíme mezi typy rizikového chování, které mohou ohrozit zdravý vývoj žáků a mít nepřímé dopady na chování žáků. Představuje obvykle fyzické, psychické, nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí.

Dozví-li se pedagogický pracovník o násilí páchaném na dítěti, bezodkladně toto oznámí orgánům činným v trestním řízení, informuje také orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Pedagogický pracovník se snaží komunikovat s obětí domácího násilí a přimět jí situaci v zájmu dítěte řešit – například odkázáním na centra pomoci pro oběti domácího násilí. Pokud přesto rodič odmítá komunikovat, má škola v případě podezření na trestný čin povinnost dát podnět policii, informovat OSPOD – sociální pracovníce může vyšetření dítěte psychologem nařídít. Psycholog ale nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez informovaného souhlasu rodičů. Podněty je možné dávat i přímo státnímu zastupitelství a jako oznamovatel žádat, aby byla škola informována o přijatých opatřeních ve lhůtě do 30 dnů. Škola musí popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin.

Pedagogičtí pracovníci podporují bezpečné a přijímající prostředí ve škole, kde se netoleruje násilí v jakékoli podobě. Prevence násilí je součástí vyučování, pedagog se zaměřuje zejména na primární prevenci, informuje žáky o existenci domácího násilí, jeho formách a poučí je o jejich právech. Pedagog nemůže nahrazovat služby dalších odborníků – zejména ne psychologů, terapeutů apod. Nevhodnou intervencí může naopak dítěti ublížit.

14. Šikana

Postup vyšetřování v případě, že jde o počáteční stádia šikanování,

Kdy škola řeší situaci vlastními silami

A. Pedagogický pracovník, který má podezření na šikanování, postupuje podle následujících pravidel:

- Konfrontuje svá pozorování s dalšími kolegy.
- Bezodkladně oznámí své podezření vedení školy.
- Vyslechne spolu se zástupcem vedení školy více nezaujatých svědků, popřípadě konfrontuje svědky mezi sebou.

Zaměří se zejména na následující zjištění:

- Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je?
- Kdo je agresorem, kolik agresorů je? Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování?
- Co, kdy, kde, a jak dělali agresori obětem?

- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?
- Informuje zákonného zástupce oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany. Požádá je o pomoc a spolupráci.
 - Vyslechne oběť- citlivě, diskrétně, zaručí bezpečí a důvěrnost informací.
 - Zajistí ochranu oběti šikany.
 - Vyslechne agresory, případně je konfrontuje mezi sebou. Snaží se je dovést k přiznání.
 - Požádá vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, TU, ŠMP, školní psycholog), která na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti. Navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
 - Seznámí zákonné zástupce agresora se situací, sdělí jim navrhovaná opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálněprávní ochrany dítěte.
 - Seznámí zákonné zástupce oběti se situací, domluví se na opatřeních k nápravě vzniklé situace.
 - Vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků.

B. V případě, že šikanování oznámí zákonní zástupci, je postup obdobný podle výše uvedených pravidel. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, školního psychologa a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání se zákonnými zástupci dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Prošetřování počátečního stádia šikany (se standardní formou)

- Rozhovor s oběťmi a případnými svědky či jinými žáky, kteří na dané jednání upozornili.
- Nalezení vhodných svědků (důvěryhodných, s pozitivním morálním profilem, ochotou pomoci).
- Individuální (případně konfrontační) rozhovory se svědky (v žádném případě konfrontační rozhovor mezi agresorem a obětí).
- Zajištění ochrany obětem (osobní bezpečnost o přestávkách, při cestě do školy a ze školy).
- Rozhovor s agresory (případná konfrontace mezi nimi).

Postup vyšetřování v případě, že jde o projev pokročilé a nestandardní šikany –škola požádá o pomoc odborníky zvenku

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Dále ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s OSPOD dítěte bez zbytečného odkladu.

- 1) Bezprostřední záchrana oběti.
- 2) Vzájemná domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
- 3) Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
- 4) Pokračující pomoc a podpora oběti.
- 5) Nahlášení orgánům činným v trestním řízení.
- 6) Vlastní vyšetřování.

Při vyšetřování je důležitá součinnost školy s rodiči, s jinými specializovanými organizacemi a orgány.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel

školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce, školního psychologa a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování

Spolupráce se specializovanými institucemi

školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry / PPP Ostrava-Poruba /

zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie-FNMO

sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),

Doporučení pro práci s obětí

Rozhovor s obětí

Jednání by mělo být rychlé, avšak uvážlivé, zbrklé pokusy o nápravu mohou situaci oběti značně zhoršit. Během rozhovoru je vhodné odložit jinou činnost a maximálně se koncentrovat na výpověď dítěte. Je důležité vytvořit bezpečné, klidné prostředí, navodit atmosféru důvěry a aktivně empaticky naslouchat.

V průběhu výše uvedeného rozhovoru je důležité zaměřit se na citlivé zjištění základních informací:

- Co, kdy, kde, jak dlouho to trvá.
 - Jaké formy a způsoby šikanování má.
 - Jakým způsobem se situace odehrála a pod jakou záminkou.
 - Do jaké míry je oběť aktuálně ohrožena.
 - Kdo je původcem šikany, kdo všechno bývá přítomen, tj. kolik dětí o šikaně ví a je do ní aktivně zapojeno. Vytipování vhodných svědků.
- Všechny zjištěné údaje je doporučeno zapsat, vést si záznamy.

Práce s obětí

V případě negativních dopadů školního násilí je nezbytné zprostředkovat obětem odpovídající péči pedagogicko – psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra či jiných specialistů (klinických psychologů, psychoterapeutů, psychiatrů apod.) a to nejlépe již od počátku vyšetřování (které je pro ně mnohdy velmi nepříjemné, ponižující a stresující).

Soubor doporučení pro práci s agresorem:

Rozhovor s agresorem

V průběhu rozhovoru je potřeba zcela jasně a zřetelně odsoudit jeho nežádoucí jednání (nikoliv samotnou osobnost agresora). Nekompromisní postoj k šikanování bychom měli podpořit přiměřeným postihem, sankcí, opatřením. Zjišťujeme maximum možných informací o motivaci k agresivnímu jednání (např. dysfunkce rodinného zázemí, bývalá oběť šikany, snaha upoutat pozornost apod.). Záměrným a systematickým působením se zaměřujeme na odstranění nežádoucích vzorců chování u agresora, zprostředkováváme mu náhled na vlastní chování a pracujeme s jeho motivací. Smyslem a cílem postihu či opatření by měla být nejen eliminace nežádoucího jednání, ale především změna chování agresora.

Výchovná a kázeňská opatření

- V počátečních stádiích šikanování lze využít individuální pohovory s rodičem agresora a jím samým
- v závažných případech oznámení sociálním institucím
- v závažných případech kontaktování Policie ČR
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče
- snížená známka z chování

Posilování prevence ve výuce

- zaměření pozornosti na normy slušného chování
- netoleranci hrubého, vulgárního, agresivního, nekamarádského chování nebo neochotu pomoci
- důsledné dodržování pravidel stanovených školním řádem
- sestavení pravidel třídy
- vedení žáků k pomoci druhým, neublížování a poskytování podpory slabším
- záporné stanovisko vůči projevům rasismu, xenofobie či nacionalismu
- vedení žáků k znalosti svých práv a povinností, samostatnosti v rozhodování a odpovědnosti za důsledky svých rozhodnutí a činů
- vytvoření bezpečného prostředí
- vyhýbat se situacím, které vytvářejí napětí mezi žáky – např. zesměšňování, vytváření stresového prostředí
- rozvoj sociálních dovedností
- respektování názoru druhých

Prevence při mimoškolních aktivitách

(výlety, exkurze, pobyty v přírodě, návštěvy divadla, kina, práce s dětmi v zájmových kroužcích)

- důsledné dodržování předem dohodnutých pravidel
- rizikové typy pověřit drobným úkolem
- v problémových skupinách posílit pedagogický dozor (po dohodě s vyučujícím)
- společné zhodnocení chování

Šikana zaměřená na učitele

- šikana zaměřená na učitele ze strany žáků nesmí být považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám.
- je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) dostane se do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.
- se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

- vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- při podezření své osoby nebo kolegy oznámí tuto situaci vedení školy.
- pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování, vyhýbá se řešení konfliktu a

- konfrontací ze strany žáka před celou třídou, vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout.
 - očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na jejich silných stránkách
 - nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
 - všímá si změn v náladě, emocích a v chování, včas na ně reaguje.
 - problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

- pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Škola podporuje své pedagogy, zajistí jejich bezpečí a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy
 - při bezprostředním ohrožení pedagoga žákem, pedagog - odejde ze třídy, přivolá si pomoc a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě
 - je zapotřebí, aby pedagog sám, kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku.
- Proto je zapotřebí věnovat čas zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat sociální podporu od kolegů a případně vyhledat odbornou pomoc.
- ve třídě, ve které se šikana odehrála, škola zajistí intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

V Praze dne 24. 4. 2024

PaedDr. Petr Ptáček
ředitel školy